A. GIỚI THIỆU LUẬN ÁN

1. Lý do chọn đề tài

Ngày nay, sự phát triển rất mạnh mẽ của các ngành công nghiệp, nông nghiệp, ngư nghiệp đã gây ra các tác động đến đời sống con người. Trong đó vấn đề về ô nhiễm môi trường gây ra bởi các hoạt động công nghiệp, nông nghiệp đã và đang trở thành một vấn đề cấp thiết của toàn xã hội. Trong thực tế các loại ô nhiễm môi trường hiện nay, ô nhiễm nguồn nước gây ra bởi các chất ô nhiễm hóa học khác nhau như thuốc nhuộm, các ion kim loại nặng, các hợp chất phenon, thuốc trừ sâu, thuốc diệt cỏ... đã reo lên hồi chuông báo động. Do đó, việc cần nâng cao ý thức bảo vệ môi trường và tìm ra các phương pháp nhằm loại bỏ các chất gây ô nhiễm trong nước là hết sức cần thiết. Các nghiên cứu gần đây đã cho thấy có thể xử lý các chất ô nhiễm trong nước bằng nhiều phương pháp khác nhau. Tuy nhiên hấp phụ là một trong những phương pháp được đánh giá cho hiệu quả xử lý tốt nhất bởi hiệu suất hấp phụ cao, chi phí thấp và quy trình đơn giản. Vật liệu được chọn làm chất hấp phụ cho hiệu quả hấp phụ cao đòi hỏi có diện tích bề mặt riêng lớn, tính ổn định, chi phí sản xuất thấp và độ bền nhiệt-hóa cao.

Vật liệu oxít sắt từ (ví dụ magnetite Fe₃O₄) ở kích thước nano có diện tích bề mặt riêng lớn, đã và đang ứng dụng trong nhiều lĩnh vực khác nhau như y sinh, môi trường. Các hạt oxít sắt từ Fe₃O₄ có kích thước dưới 20 nm thường ở trạng thái siêu thuận từ ngay tại nhiệt độ phòng. Nghĩa là loại vật liệu này thể hiện tính chất như một vật liệu thuận từ và do đó nó đang được ứng dụng trong phân tách sinh học hoặc truyền dẫn thuốc đúng mục tiêu. Hơn nữa, các hạt nano oxít sắt từ Fe₃O₄ thường có giá thành rẻ, ít độc, thân thiện với môi trường cũng cho thấy khả năng xử lý Cr(VI) hiệu quả hơn vật liệu các bon hoặc oxít truyền thống. Và nó đang chứng tỏ là loại vật liệu tiềm năng trong xử lý các ion kim loại nặng trong nước. Hạn chế lớn nhất của các hạt nano oxít sắt từ Fe₃O₄ là thường bị tích tụ, co cụm theo thời gian và làm cho diện tích bề mặt riêng giảm. Để khắc phục thuộc tính không mong muốn này, các nhà khoa học đã tiến hành nghiên cứu, chế tạo vật liệu nano lai/tổ hợp giữa các hạt sắt từ với một số loại vật liệu nano chất mang khác.

Điển hình là vật liệu nano tổ hợp giữa Fe_3O_4 với các bon (Fe_3O_4/C), bên cạnh việc ngăn chặn sự tích tụ, co cụm của các hạt sắt từ ngay sau chế tạo, loại vật liệu này còn chứng tỏ có thể cải thiện tốt quá trình hấp phụ các kim loại nặng, chất màu trong nước. Ở dạng cấu trúc đặc biệt lõi –vỏ ($Fe_3O_4@C$ với lõi là các hạt sắt từ và lớp vỏ các bon) cho thấy lớp vỏ các bon (được gắn các nhóm chức như carboxylic, formyl và hydroxyl) có thể bảo vệ tốt sự tác động của các yếu tố môi trường đến các hạt sắt từ bên trong. Do đó $Fe_3O_4@C$ đã và đang được nghiên cứu khá rộng rãi nhằm ứng dụng trong năng lượng, y sinh, xử lý môi trường. Trong số đó, việc cải thiện/nâng cao hiệu quả xử lý Asen từ loại vật liệu này vẫn là một thách thức đang đặt ra cho các nhà nghiên cứu trên toàn thế giới.

Một dạng thù hình khác của các bon nữa là tấm graphene /graphene oxít (Grp/rGO/GO). Năm 2004, lần đầu tiên vật liêu mới này được giới thiêu với các tính chất điện, điện tử thú vị của nó và đến năm 2010 giải thưởng Nobel Vật lý đã được trao cho Geim và Novoselov, người có công tìm ra loại vật liệu này. Từ đó, graphene đã trở thành đối tượng được nhiều nhà khoa học quan tâm và nghiên cứu sâu rông. Việc kết hợp graphene với các loại vật liệu khác đã sinh ra nhiều tính chất điện - hóa - quang lý thú và đặc biệt là khả năng hấp phụ độc đáo của nó cũng đang được chú trong. Các nhà khoa học gần đây đang tập trung vào nghiên cứu tổng hợp và đánh giá khả năng hấp phụ của kim loại nặng, chất màu hữu cơ trên cơ sở vật liệu nano tổ hợp giữa các hạt sắt từ Fe_3O_4 với graphene (Grp) hoặc/và graphene oxít (rGO/GO). Tuy nhiên, số công bố khoa học về hướng ứng dụng của loại vật liệu này trong xử lý môi trường vẫn còn rời rạc. Hơn thế nữa, việc tìm ra và giải thích rõ ràng cơ chế hấp phụ của nó cũng đang còn nhiều tranh cãi và chưa có lời giải thích thống nhất. Đánh giá khả năng hấp phụ của vật liêu nano lai/tổ hợp này đối với các kim loại năng (điển hình Asen), chất màu (như xanh Methylen) trong dung dịch nước cho thấy chúng phụ thuộc vào rất nhiều các yếu tố khác nhau như khối lượng, nồng độ, thời gian, pH và nhiệt độ [33]. Nghiên cứu đánh giá khả năng hấp phụ của nó vào thành phần tỉ lệ khối lượng đầu vào giữa Grp, GO/rGO và các hat sắt từ chưa được chú trong nhiều. Hơn thế nữa, các nghiên cứu gần đây chỉ ra rằng hiệu quả xử lý các chất ô nhiễm cũng phu thuộc rất manh vào cấu trúc vật liêu hấp phu. Do đó, việc nghiên cứu một cách chi tiết và hệ thống để đánh giá khả năng hấp phụ các kim loai năng, chất màu trong dung dịch nước trên cơ sở vật liêu tổ hợp giữa các bon, rGO, GO/rGO và các hạt sắt từ với các cấu trúc khác nhau (như lõi-vỏ, lai hóa) đã trở nên cần thiết. Trong đó, công nghê chế tao là yếu tố rất quan trong sẽ quyết định đến sự hình thành các cấu trúc vật liệu nano tổ hợp này.

Với những tiềm năng lớn của cấu trúc nano tổ hợp trên cơ sở của ôxít sắt từ và carbon trong xử lý môi trường như vậy, nghiên cứu sinh cùng với tập thể hướng dẫn tại Viện Tiên tiến Khoa học và Công Nghệ (AIST) - Trường Đại học Bách khoa Hà Nội đã trao đổi, thảo luận và lựa chọn đề tài nghiên cứu: "Nghiên cứu chế tạo vật liệu nano tổ hợp trên cơ sở oxít sắt và các bon, định hướng ứng dụng trong xử lý ion As(V) và xanh Methylen trong nước". Các tiếp cận của luận án tập trung nghiên cứu vào tối ưu cấu trúc tổ hợp của vật liệu để nâng cao hiệu quả xử lý hấp phụ của chúng trên 2 đối tượng ô nhiễm điển hình trong nguồn nước là ion As(V) và chất màu hữu cơ xanh methylen (MB).

2. Mục tiêu nghiên cứu

 Nghiên cứu làm chủ công nghệ chế tạo các vật liệu nano tổ hợp trên cơ sở các hạt ôxít sắt từ với carbon dạng cấu trúc lõi-vỏ (core-shell) và dạng lai hóa (hybrid);

- Đánh giá thử nghiệm các hệ vật liệu nano tổ hợp trong xử lý (hấp phụ) một số các chất ô nhiễm trong nguồn nước như ion kim loại nặng As(V) và chất màu hữu cơ (Methylene Blue-MB).

3. Phương pháp nghiên cứu

Để thực hiện các mục tiêu trên, phương pháp nghiên cứu được lựa chọn của luận án là nghiên cứu thực nghiệm. Công nghệ chế tạo các vật liệu nano lai/tổ hợp $Fe_3O_4@C$, $GO-Fe_3O_4$, $GO-MnFe_2O_4$ thực hiện bằng phương pháp đồng kết tủa và phương pháp thủy nhiệt.

4. Các đóng góp mới của luận án

- Đã phát triển thành công công nghệ chế tạo vật liệu Fe₃O₄@C cấu trúc lõi – vỏ bằng phương pháp thủy nhiệt 1 bước. Vật liệu Fe₃O₄@C xử lý tốt As trong nước với dung lượng cực đại lên đến 20,08 mg/g tại thời gian cân bằng 105 phút.

- Đã xây dựng quy trình công nghệ chế tạo vật liệu nano lai GO-Fe₃O₄, trong đó các hạt sắt từ Fe₃O₄ được đính chặt chẽ trên các tấm GO. Vật liệu có khả năng xử lý nhanh và hiệu quả cao chất màu MB trong nước với dung lượng cực đại 72,9 mg/g tại thời gian cân bằng 3 phút.

- Đã chế tạo thành công vật liệu nano lai GO-MnFe₂O₄ với quy trình ổn định, độ lặp lại cao bằng phương pháp đồng kết tủa. Vật liệu nano lai GO-MnFe₂O₄ có thể xử lý nhanh và hiệu quả cao As và MB trong nước. Dung lượng cực đại và thời gian hấp phụ cân bằng để xử lý As là 240,4 mg/g và 20 phút, trong khi cho MB là 177,3 mg/g và 25 phút.

5. Ý nghĩa khoa học và thực tiễn của luận án

Chúng tôi hy vọng với việc giải quyết hiệu quả các nhiệm vụ (bài toán) nghiên cứu đã đặt ra sẽ đóng góp vào việc:

- Đánh giá mức độ hấp phụ của các vật liệu nano tổ hợp chế tạo được đối với As(V) và xanh Methylen (MB). Trên cơ sở đó chỉ ra các điều kiện chế tạo phù hợp cũng như các ưu và nhược điểm của từng phương pháp thực nghiệm. Từ đó đánh giá được các tiềm năng ứng dụng của vật liệu nano tổ hợp đã chế tạo được trong xử lý nước bị nhiễm kim loại nặng.

- Làm sáng tỏ hơn nữa cơ chế hấp phụ của các vật liệu nano tổ hợp chế tạo được đối với asen và xanh Methylen (MB). Tìm ra quy trình công nghệ thu hồi các vật liệu nano tổ hợp sau khi xử lý.

6. Bố cục luận án

Các kết quả nghiên cứu của luận án, được tổng hợp, phân tích và viết thành 4 chương với **nội dung và bố cục** cụ thể như sau:

Chương 1: Trình bày tổng quan lý thuyết về cấu trúc và tính chất của vật liệu sắt từ Fe_3O_4 và vật liệu nano lai/tổ hợp Fe_3O_4 @C, GO- Fe_3O_4 , GO- $MnFe_2O_4$. Bên cạnh đó, hệ thống chi tiết lý thuyết hấp phụ và đánh giá khả năng xử lý kim loại nặng, chất nhuộm màu của các loại vật liệu lai này, từ đó làm rõ các vấn đề nghiên cứu đặt ra của luận án. Các phương pháp phân tích mẫu cũng được đề cập trong chương này.

Chương 2: Trình bày kết quả nghiên cứu chế tạo vật liệu nano tổ hợp $Fe_3O_4@C$ có cấu trúc lõi-vỏ bằng phương pháp thủy nhiệt hai bước. Kết quả khảo sát đánh giá và so sánh khả năng hấp phụ As của vật liệu này.

Chương 3: Trình bày kết quả nghiên cứu chế tạo vật liệu nano lai GO- Fe_3O_4 bằng phương pháp đồng kết tủa. Kết quả khảo sát đánh giá khả năng hấp phụ MB và giải thích cơ chế hấp phụ của loại vật liệu lai này.

Chương 4: Trình bày các kết quả nghiên cứu chế tạo vật liệu nano lai $GO-MnFe_2O_4$ trên cơ sở phương pháp đồng kết tủa. Các kết quả nghiên cứu về khả năng hấp phụ MB và As của vật liệu cũng được đề cập chi tiết trong chương này.

B. NỘI DUNG LUẬN ÁN CHƯƠNG 1 TỔNG QUAN

1.1.Giới thiệu

1.2. Vật liệu nano sắt từ (Fe_3O_4 và $MnFe_2O_4$) và các ứng dụng

1.2.1. Cấu trúc của Fe₃O₄ và MnFe₂O₄

1.2.2. Ứng dụng của vật liệu nano Fe₃O₄ và MnFe₂O₄

1.3. Vật liệu nano tố hợp Fe₃O₄@C

1.3.1. Một số phương pháp chế tạo

1.3.2. Ứng dụng của vật liệu Fe₃O₄@C

1.3.2.1. Ứng dụng vật liệu $Fe_3O_4@C$ trong tích trữ năng lượng

1.3.2.2. Ứng dụng của vật liệu $Fe_3O_4@C$ trong y sinh

1.3.2.3. Ứng dụng của vật liệu $Fe_3O_4@C$ trong xử lý môi trường

Bên cạnh hướng ứng dụng trong năng lượng và y sinh, vật liệu tố hợp $Fe_3O_4(a)C$ cũng được đặc biệt quan tâm trong hướng ứng dung xử lý môi trường bởi loại vật liệu này có quy trình thực hiện đơn giản, dễ thu hồi sau xử lý và đặc biệt là thân thiên với môi trường. Hơn nữa lớp các bon xốp trên bề mặt các hạt Fe₃O₄ có số lượng lỗ rỗng lớn, dẫn đến diện tích bề mặt riêng cao và khá ổn định nhiệt nên cho hiệu quả xử lý vượt trôi hơn hẳn so với Fe_3O_4 hoặc các bon riệng lẻ. Điển hình năm 2011, Zhengyong Zhang và cộng sự đã chế tạo thành công các hat sắt từ Fe_3O_4 (a)C bằng phương pháp thủy nhiệt hai bước. Kết quả của bài báo chỉ ra rằng các hạt Fe_3O_4 (a)C có cấu trúc dạng lõi-vỏ với đường kính khoảng \sim 250 nm. Ứng dung loại vật liệu này để xử lý chất nhuộm hữu cơ trong nước và cho thấy dung lượng hấp phụ cực đại MB và CR có giá trị lần lượt là 44,38 mg/g, 11,22 mg/g. Đến năm 2013, cấu trúc xốp C@Fe₃O₄ đã được chế tạo thành công bởi nhóm của Chun Zhang và họ đã chứng tỏ rằng vật liệu xốp các C@Fe₃O₄ có khả năng xử lý Cr(VI) tốt hơn nhiều lần so với các hạt sắt từ Fe₃O₄. Gần đây nhất là năm 2016, Ming Chen và cộng sự đã chế tạo các hạt nano tổ hợp Fe_3O_4 (a)C bằng phương pháp thủy nhiệt một bước đi từ tiền chất ban đầu glucose. Kết quả của nghiên cứu này cho vật liệu $Fe_3O_4(a)C$ có hiệu suất xử lý môi trường tốt hơn so với các hat sắt từ Fe_3O_4 và dung lương hấp phụ cực đại Cr(VI) của Fe₃O₄(a)C lên đến 61,69 mg/g, trong khi giá trị này đối với các hạt sắt từ 3,38 mg/g.

1.4. Vật liệu tố hợp GO-Fe₃O₄

1.4.1. Một số phương pháp chế tạo và tính chất của vật liệu nano tổ hợp GO-Fe₃O₄

1.4.2. Ứng dụng của vật liệu nano tổ hợp GO-Fe₃O₄

1.4.2.1. Ứng dụng trong lĩnh vực năng lượng và y sinh

1.4.2.2. Ứng dụng trong xử lý môi trường

Bên cạnh các ứng dụng tiềm năng trong lưu trữ năng lượng và y sinh, các nghiên cứu gần đây còn cho thấy vật liệu nano tổ hợp $GO-Fe_3O_4$ có khả năng hấp phụ tốt các kim loại nặng như Br, Cr, Pb, As trong môi trường nước. Do đó nó đã và đang thu hút sự quan tâm sâu rộng của nhiều nhóm nghiên cứu trên

toàn thế giới. Các kết quả nghiên cứu chỉ ra rằng, loại vật liệu này có khả năng loai bỏ gần như hoàn toàn đối với các kim loai năng và cao hơn rất nhiều lần khi so sánh với hạt sắt từ thông thường. Hơn nữa, một khó khăn thường gặp là các hat nano oxít sắt từ dễ bi kết tu/co cum vì ảnh hưởng/thay đổi nhiều của các điều kiện môi trường như nhiệt độ, pH. Trong khi vật liệu GO có thể ngăn cản sự tích tụ này và làm diện tăng tích bề mặt riêng của GO-Fe₃O₄ so với các hạt sắt từ Fe₃O₄. Do đó, nó có hiệu quả xử lý môi trường cao. Điển hình là năm 2010, nhóm tác giả V.Chandra và công sư đã tổng hợp thành công vật liệu tổ hợp của nano tổ hợp Fe₃O₄-rGO bằng cách đồng kết tủa Fe²⁺/Fe³⁺ trong dung dịch chứa GO với sự có mặt của chất khử hydrazin. Kết quả của bài báo cho thấy kích thước hat và từ tính phu thuộc rất manh vào tỉ lê khối lượng của hai muối Fe²⁺/Fe³⁺. Úng dụng vật liệu này xử lý As cho hiệu suất lên đến 99,9% trong phạm vi 1 ppb. Một nghiên cứu khác do nhóm tác giả của Bhunia chủ trì đã chế tạo vật liệu tổ hợp Fe₃O₄-rGO và ứng dụng để xử lý một số kim loại nặng Cr (VI), Hg (II), Pb (II), Cd (II) và As (III). Kết quả của nghiên cứu này cho thấy dung lượng hấp phụ cực đại của As (III) là lớn nhất (~44 mg/g), của Cd (III) là nhỏ nhất (~2,1 mg/g). Nguyên nhân của sư sai khác này được nhóm nghiên cứu giải thích là do cơ chế hấp phụ của Fe₃O₄-rGO đối với các kim loại khác nhau là không giống nhau (hấp phụ có chon lọc).

1.5. Vật liệu nano tổ hợp GO-MnFe₂O₄

1.5.2. Ứng dụng của vật liệunano tổ hợp GO-MnFe₂O₄

1.5.2.1.Ứng dụng vật liệu nano tố hợp GO-Me₂O₄ trong lưu trữ năng lượng

1.5.2.1. Ung dụng vật liệu nano tổ hợp GO-MnFe₂O₄ trong xử lý môi trường

Vật liệu nano tổ hợp GO-MnFe₂O₄ có thêm tính chất quang xúc tác vượt trội hơn so với các vật liệu GO, Fe₃O₄. Do đó nó đang được nghiên cứu hết sức sâu rộng trên toàn thế giới nhằm định hướng ứng dụng trong xử lý môi trường. Điển hình là xử lý các kim loại nặng như Pb, Cr, As và các chất màu như MB, CR trong nước. Năm 2014, nhóm tác giả Suresh Kumar và cộng sự đã tiến hành tổng hợp vật liệu lai MnFe₂O₄-GO nhằm ứng dụng loại bỏ Pb (II), As (III), As (V) trong môi trường nước. Kết quả của nghiên cứu này chỉ ra rằng vật liệu MnFe₂O₄-GO có thể hấp phụ các kim loại nặng Pb (II), As (III), As (V) cao hơn nhiều lần so với các công bố trước đó. Dung lượng hấp phụ cực đại của loại vật liệu này khi xử lý Pb (II), As (III), As (V) có giá trị lần lượt là ~673 mg/g, ~146 mg/g, ~207 mg/g, trong khi hiệu suất hấp phụ từ 96 đến 99,8 %.

Vật liệu nano lai MnFe₂O₄-rGO có cấu trúc xốp với diện tích bề mặt riêng lớn có thể xử lý màu của Rhodamine B (RHB), xanh Methylen (MB) với hiệu suất hấp phụ lên đến ~92% (cho RHB) và gần 100% (cho MB), điểm đặc biệt ở đây là thời gian hấp phụ cân bằng rất ngắn (khoảng ~2 phút). Nguyên nhân của hiện tượng này được nhóm tác giả lý giải là do MnFe₂O₄-rGO có hoạt tính xúc tác quang mạnh khi xử lý RHB và MB. Một nghiên cứu khác nữa do Yongsheng Fu và các công sự công bố năm 2015 cho thấy MnFe₂O₄-GO có hoạt tính xúc tác quang cao hơn nhiều lần so với $MnFe_2O_4$ khi được chiếu bằng ánh sáng nhìn thấy. Điều này được giải thích là do có sự truyền năng lượng từ $MnFe_2O_4$ sang các tấm rGO. Do đó $MnFe_2O_4$ -GO có khả năng xử lý môi trường tốt hơn so với $MnFe_2O_4$. Các kết quả khác trong các công bố cũng đã chứng minh rằng các vật liệu lai graphene - ferit từ là vật liệu tiềm năng, đầy hứa hẹn trong ứng dụng khác như loại bỏ các vi sinh vật và khử trùng trong nước uống. Tuy nhiên, thách thức lớn nhất trong ứng dụng này là cần phải kiểm soát tốt kích thước, hình thái và sự phân tán đồng đều các hạt nano từ trên các vật liệu graphene. Một ví dụ điển hình cho ứng dụng này là công bố của nhóm nghiên cứu Chella Santhosh và các cộng sự. Họ đã chứng tỏ rằng vật liệu lai $MnFe_2O_4$ -GO có thể xử lý đồng thời các kim loại nặng và vi khuẩn trong nước với hiệu suất cao. Kết quả cho thấy hiệu quả xử lý Pb (II) và Cd (II) có giá trị lần lượt là 100 mg/g và 76,90 mg/g, trong khi khả năng tiêu diệt vi khuẩn trong nước lên đến 82%.

1.6. Tình hình nghiên cứu trong nước

1.7. Lý thuyết hấp phụ

1.7.1. Các khái niệm cơ bản

1.7.2. Các phương trình hấp phụ đẳng nhiệt

1.8. Các phương pháp phân tích tính chất của vật liệu

1.9. Kết luận chương 1

CHƯƠNG 2

NGHIÊN CỨU CHẾ TẠO, KHẢO SÁT TÍNH CHẤT CỦA VẬT LIỆU NANO TỔ HỢP CẦU TRÚC LÕI-VỎ Fe₃O₄@C VÀ ỨNG DỤNG XỬ LÝ As(V) TRONG NƯỚC

2.1. Giới thiệu

2.2. Thực nghiệm chế tạo mẫu

2.2.1. Thiết bị và hóa chất

2.2.2. Quy trình thực nghiệm chế tạo vật liệu $Fe_3O_4@C$ bằng phương pháp đồng kết tủa và thủy nhiệt

2.2.3. Quy trình thực nghiệm khảo sát khả năng hấp phụ Asen (V) trong nước

2.3. Phân tích tính chất của vật liệu nano tổ hợp cấu trúc lõi-vỏ $Fe_3O_4@C$

2.3.1. Phân tích hình thái bề mặt sử dụng phép đo hiển vi điện tử truyền qua (TEM)

2.3.2. Phân tích cấu trúc vật liệu sử dụng phép đo XR

220 440) Carbon (511) 422) Cường độ (đ.v.t.y) (d) (c) (b) (a) 20 30 40 50 60 70 Góc 20 (độ)

Hình 2.4. Ảnh TEM của mẫu sắt từ Fe_3O_4 Hình 2.5. Giản đồ nhiễu xạ tia X của các (a) và các mẫu $Fe_3O_4(a)C$ theo tỉ lệ khối lượng m_{Fe3O4} : $m_{Glucose}$ khác nhau: (b) 1:1,125, (c) 1:2,5, (d) 1:5 chế tạo bằng phương pháp thủy nhiệt

hạt sắt từ Fe_3O_4 (a) và các mẫu $Fe_3O_4@C$ có tỷ lệ khối lượng m_{Fe304}:m_{Glucose} khác nhau: (b) 1:1,125, (c) 1:2,5, (d) 1:5, (e) 1:10 chế tạo bằng phương pháp thủy nhiêt

Kết quả ảnh TEM cho thấy hầu hết các hạt sắt từ Fe₃O₄ có hình dạng gần cầu với kích thước trung bình khoảng từ 10 nm đến 20 nm. Sau quá trình thủy nhiệt, chúng tôi quan sát thấy rằng các hạt Fe₃O₄ bị che phủ bởi các lớp các bon bên ngoài. Với nồng đồ glucose thấp, mẫu có tỉ lệ m_{Fe3O4} to $m_{glucose} = 1:1,25$ trên hình chèn nhỏ của hình 2.4b chứng tỏ có lớp carbon mỏng bao bọc bên ngoài các hạt sắt từ Fe_3O_4 để hình thành cấu trúc lõi – vỏ (Fe_3O_4 là lõi và Carbon là vỏ). Kết quả XRD của các mẫu cho thấy tất cả các đỉnh nhiễu xạ đều đặc trưng cho cấu trúc lập phương tâm mặt và đa tinh thể của vật liệu sắt từ Fe_3O_4 (theo thẻ chuẩn số hiệu 19-0629).

2.3.3. Phân tích các liên kết của vật liệu sử dụng phép đo FTIR 2.3.4. Phân tích các liên kết trong vật liệu sử dụng phép đo XPS

Hình 2.6. Phổ FTIR của mẫu Fe_3O_4 (a) và các mẫu $Fe_3O_4(a)C$ theo tỉ lệ khối lượng m_{Fe3O4} : $m_{Glucose}$ khác nhau: (b) 1:1,125, (c) 1:2,5, (d) 1:5, (e) 1:10 chế tạo bằng phương pháp đồng kết tủa và thủy nhiệt

Hình 2.7. Phổ XPS của mẫu $Fe_3O_4@C$ theo tỉ lệ khối lượng m_{Fe3O4} : $m_{Glucose} = 1:2.5$ chế tạo bằng phương pháp đồng kết tủa và thủy nhiệt: (a) đường tổng, (b) đường Ols, (c) đường Fe2p và (d) đường C1s

Trên Hình 2.6a cho thấy mẫu Fe_3O_4 tồn tại các vùng hấp thụ đặc trưng cho các loai liên kết khác nhau. Vùng hấp thu rông quanh số sóng 3400-3850 cm^{-1} và 1607 cm^{-1} đặc trưng tương ứng cho liên kết -OH của nước và lượng dư -OH trên bề mặt hat Fe₃O₄. Các đỉnh hấp thu tại 2362 cm⁻¹ được giải thích liên quan đến liên kết C=O của CO₂ có mặt trong không khí trên bề mặt mẫu. Trong khi hai đỉnh hấp thu tai 570 cm⁻¹ và 635 cm⁻¹ có nguồn gốc từ liên kết Fe-O của vật liệu Fe₃O₄. Kết quả FTIR của các mẫu Fe₃O₄@C trên hình 2.4 (b-e) cho thấy ngoài các đỉnh hấp thu đặc trưng cho vật liêu Fe_3O_4 còn có các đỉnh hấp thu mới tại số sóng 1708 cm⁻¹, 1397 cm⁻¹ và 1047 cm⁻¹. Trong đó đỉnh hấp phụ tại 1708 cm⁻¹ có nguồn gốc từ liên kết C=O của nhóm -COOH có trên bề mặt các hạt sắt từ, đỉnh 1397 cm⁻¹ đóng góp của liên kết C-OH và đỉnh 1047 cm⁻¹ có nguyên nhân từ liên kết C-O của glucose dư trong mẫu. Kết quả này là bằng chứng quan trong cho thấy có sự tồn tại lớp các bon trên các hạt sắt từ Fe₃O₄ Phổ XPS C1s được fit theo hàm Gaussian-Lorentzian trình bày trên hình 2.7d. Kết quả cho thấy tồn tai 4 đỉnh ứng với năng lương liên kết tai 284.1 eV, 285.2 eV, 286.7 eV và 288.6 eV. Nguồn gốc của các đỉnh phổ này được giải thích liên quan đến liên kết C=C (284.1 eV), C-OH (285.2 eV), C-O-C (286.7 eV) và C=O (288.6 eV). Kết quả này một lần nữa khẳng định đã tồn tại các liên kết giữa carbon với các nhóm liên kết trên bề mặt hạt sắt từ Fe_3O_4 và khá phù hợp với phép phân tích FTIR như đã chỉ ra trên hình 2.6.

2.3.5. Kết quả phân tích tính chất từ của vật liệu bằng từ kế mẫu rung

Kết quả cho thấy từ độ bão hòa (Ms) của mẫu Fe_3O_4 có giá trị lớn hơn so với các mẫu Fe_3O_4 @C. Bảng 2.3 trình bày các thông số từ tính của các mẫu thực nghiệm. Dễ dàng nhận thấy rằng mẫu Fe_3O_4 @C có Ms nhỏ hơn so với vật liệu sắt từ Fe_3O_4 và giá trị này giảm dần khi tăng lượng glucose trong mẫu. Điều này được giải thích do hiệu ứng che chắn của lớp phi từ các bon trên bề mặt Fe_3O_4 . Kết quả này chứng tỏ có thể điều khiển mô men từ hóa bão hòa của các hạt sắt từ Fe_3O_4 bằng cách thay đổi nồng độ khối lượng glucose trong mẫu.

Hình 2.8. Kết quả đo VSM của mẫu Fe_3O_4 (a) và các mẫu Fe_3O_4 @C theo tỉ lệ khối lượng m_{Fe3O4} : $m_{Glucose}$ khác nhau: (b) 1:1.125, (c) 1:2.5, (d) 1:5, (e) 1:10 chế tạo bằng phương pháp thủy nhiệt.

2.4. Thử nghiệm ứng dụng vật liệu nano tổ hợp cấu trúc lõi-vỏ Fe₃O₄@C để xử lý As(V) trong nước

2.4.1. Khảo sát hiệu suất hấp phụ As(V) của vật liệu theo thời gian

Kết quả cho thấy các hạt Fe_3O_4 có hiệu suất hấp phụ cực đại là ~43,2% tại thời điểm 120 phút. Trong khi đó hiệu suất hấp phụ của tất cả các mẫu vật liệu Fe_3O_4 @C đều cao hơn so với các hạt sắt từ Fe_3O_4 . Mẫu FeOC-1,25 có giá trị hiệu suất hấp phụ cực đại cao nhất bằng ~99,6% tại thời điểm 150 phút, cao hơn ~2,2 lần so với vật liệu sắt từ (~43,2%). Điều đặc biệt ở đây là khi tăng lượng glucose trong mẫu, thời gian và hiệu suất hấp phụ cực đại có xu hướng giảm xuống rõ rêt.

Hình 2.9. Khảo sát hiệu suất hấp phụ As (V) theo thời gian của mẫu Fe_3O_4 và các mẫu $Fe_3O_4@C$ có tỷ lệ khối lượng $m_{Fe_3O_4}:m_{Glucose}$ khác nhau chế tạo bằng phương pháp đồng kết tủa và thủy nhiệt

2.4.2. Kết quả nghiên cứu động học quá trình hấp phụ As của vật liệu

Kết quả fit các số liệu thực nghiệm cho thấy Fe_3O_4 tuân theo mô hình động học bậc một, trong khi các mẫu $Fe_3O_4@C$ tuân theo mô hình động học bậc hai với hệ số tương quan lớn hơn 96%. Tính năng lượng hoạt hóa (Ea) của các mẫu $Fe_3O_4@C$ cho thấy có giá trị nhỏ hơn 25 kJ/mol, do đó hấp phụ As(V) của vật liệu này tuân theo cơ chế hấp phụ vật lý. Đây chính là sơ sở để cho chúng tôi thực hiện các nghiên cứu tiếp theo.

Hình 2.10. Kết quả các đường fit theo mô hình động học bậc hai của mẫu sắt từ Fe_3O_4 và các mẫu vật liệu nano tổ hợp $Fe_3O_4@C$

2.4.3. Xây dựng đường đẳng nhiệt Langmuir và Freundlich

Hình 2.11. Đường fit các giá trị thực nghiệm theo mô hình đẳng nhiệt Langmuir cho quá trình hấp thụ As(V)của mẫu FOC-2.5 tại nhiệt độ 25 °C, pH=1-2, m=0,02g và thời gian 105 phút

Hình 2.12. Đường fit các giá trị thực nghiệm theo mô hình đẳng nhiệt Freundlich cho quá trình hấp thụ As(V)của mẫu FOC-2.5 tại nhiệt độ 25 °C, pH=1-2, m=0,02g và thời gian 105 phút

Các số liệu thực nghiệm đã được fit theo hai mô hình đẳng nhiệt Langmuir và Freundlich cho quá trình hấp thụ asen của các mẫu Fe₃O₄@C tại nhiệt độ 25 °C, pH=1-2, m=0,02g và thời gian 105 phút. Kết quả cho thấy dung lượng hấp phụ cực đại (q_m) và hằng số hấp phụ Langmuir (k_L) có giá trị cỡ 20,08 mg/g và 0,0056 L/mg trong khi hệ số tương quan R² ~ 0,9886. Tuy nhiên, hệ số tương quan trong trường hợp fit theo mô hình Freundlich có giá trị nhỏ hơn cỡ ~0,8760. Kết quả này chứng tỏ quá trình hấp phụ As(V) của vật liệu nano lai FOC-2,5 phù hợp với mô hình đẳng nhiệt Langmuir, nghĩa là quá trình hấp phụ xảy ra trên bề mặt đồng nhất và đơn lớp.

2.5. Kết luận chương 2

Chúng tôi đã chể tạo thành công vật liệu nano tổ hợp Fe₃O₄@C bằng phương pháp thủy nhiệt. Kết quả cho thấy vật liệu tổ hợp Fe₃O₄@C với kích thước cỡ ~10-20 nm cho hiệu suất hấp thụ As(V) trong nước tốt hơn so với các hạt sắt từ Fe₃O₄. Hiệu suất và thời gian hấp phụ cân bằng phụ thuộc rất mạnh vào tỉ lệ khối lượng giữa Fe₃O₄ và glucose trong mẫu. Ở điều kiện tối ưu, mẫu có tỉ lệ khối lượng m_{Fe3O4}:m_{glucose}=1:2,5 cho hiệu suất hấp phụ cực đại cỡ ~93,2% tại thời điểm bão hòa **105 phút**. Đã chứng minh quá trình hấp phụ As(V) của vật liệu Fe₃O₄@C tuân theo đường động học bậc hai và mô hình đẳng nhiệt Langmuir. Giá trị dung lượng hấp phụ cực đại As(V) của vật liệu tổ hợp Fe₃O₄@C là ~20,08 mg/g.

CHƯƠNG 3

NGHIÊN CỨU CHẾ TẠO, KHẢO SÁT TÍNH CHẤT CỦA VẬT LIỆU TỔ HỢP GO-Fe₃O₄ VÀ ỨNG DỤNG XỬ LÝ METHYLENE BLUE TRONG NƯỚC

3.1. Giới thiệu

3.2. Thực nghiệm chế tạo mẫu và hấp phụ Methylene Blue

3.2.1. Thiết bị và hóa chất

3.2.2. Quy trình thực nghiệm chế tạo vật liệu tổ hợp cấu trúc lai hóa $GO-Fe_3O_4$

3.2.3. Quy trình xử lý hấp phụ MB của vật liệu nano tổ hợp cấu trúc lai hóa GO-Fe₃O₄

3.3. Kết quả phân tích hình thái bề mặt, cấu trúc, liên kết và tính chất từ của vật liệu

3.3.1. Phân tích hình thái bề mặt sử dụng phép đo kính hiển vi điện tử truyền qua (TEM)

Hình 3.3a cho thấy các tấm GO rất mỏng đã được hình thành. Kết quả trên hình 3.3.b chỉ ra rằng vật liệu sắt từ Fe₃O₄ ngay sau khi chế tao có cấu trúc dạng hạt gần cầu với kích thước khoảng 10 nm. Ảnh TEM trên hình 3.3 (c,d) chứng tỏ có các hạt sắt từ Fe₃O₄ có kích thước nhỏ đính hoặc/và bi che phủ bởi các tấm GO kích thước lớn hơn nhiều lần sau quá trình đồng kết tủa và ủ nhiệt trong môi trường không khí. Ở tỉ lệ khối lượng giữa GO và Fe₃O₄ thấp (tỷ lệ 1:1) chúng tôi quan sát rất rõ ràng các hạt sắt từ Fe₃O₄ với kích thước khoảng ~9,6 nm, đứng tách riêng lẻ đính trên tấm GO (xem hình 3.3c). Tuy nhiên, khi tăng khối lượng các hạt sắt từ có trong mẫu (tỷ lệ 5:1), các hat sắt từ có xu hướng co cum, kết đám để tạo thành các "đám hạt" có kích thước lớn hơn và gắn chặt trên tấm GO, như trên hình 3.3.d.

Hình 3.3. Ảnh TEM của tấm GO chế tạo bằng phương pháp Hummer (a) và các hạt Fe_3O_4 chế tạo bằng phương pháp đồng kết tủa (b). Ảnh TEM của mẫu vật liệu nano tổ hợp GO-Fe_3O_4 tương ứng với tỉ lệ khối lượng mFe_3O_4:mGO bằng 1:1 (c) và 5:1(d). Các hình chèn nhỏ là đồ thị biểu diễn kích thước hạt của các mẫu tương ứng

3.3.2. Phân tích cấu trúc vật liệu sử dụng phép đo nhiễu xạ tia X (XRD)

Kết quả phân tích XRD của GO trên hình 3.4a cho thấy tồn tại đỉnh nhiễu xạ đặc trưng cho vật liệu graphit tại góc $2\theta \sim 10.9^\circ$ tương ứng với mặt (002). Dễ dàng quan sát được trên phổ XRD của mẫu Fe₃O₄ tồn tại các đỉnh nhiễu xạ đặc trưng cho vật liệu Fe₃O₄ với cấu trúc lập phương tâm mặt, đơn pha và đa tinh thể. Các mẫu vật liệu nano lai GO-Fe₃O₄ cho thấy ngoài các đỉnh nhiễu xạ đặc trưng cho vật liệu sắt từ Fe₃O₄ còn có đỉnh nhiễu xạ đặc trưng cho graphen tại góc 20 ~26,8° (xem mẫu FGO1). Điều này được giải thích do một phần GO đã bị khử thành graphene (rGO) sau quá trình đồng kết tủa và ủ nhiệt trong môi trường không khí

Hình 3.4. Giản đồ nhiễu xạ tia X của mẫu GO (a), các hạt sắt từ Fe_3O_4 và các mẫu vật liệu nano lai GO- Fe_3O_4 chế tạo bằng phương pháp đồng kết tủa (b)

3.3.3. Kết quả phân tích các liên kết của vật liệu bằng phổ hồng ngoại biến đổi Fourier (FTIR) và phổ tán xạ Raman

Hình 3.5. Phố FTIR của các mẫu Fe_3O_4 , GO và mẫu vật liệu lai GO- Fe_3O_4 có tỉ lệ khối lượng m Fe_3O_4 :mGO bằng 1:5 (FGO2) chế tạo bằng phương pháp đồng kết tủa

Hình 3.6. Phổ Raman của mẫu GO và mẫu vật liệu lai GO-Fe₃O₄ với tỉ lệ khối lượng mFe₃O₄:mGO bằng 1:5 (FGO2) chế tạo bằng phương pháp đồng kết tủa

Kết quả phân tích FTIR và Raman là bằng chứng quan trọng cho sự tương tác giữa các hạt sắt từ và GO trong sự hình thành vật liệu lai GO-Fe₃O₄ và kết quả này khá phù hợp với phân tích XRD trước đó.

3.3.5. Kết quả phân tích tính chất từ của vật liệu bằng từ kế mẫu rung (VSM)

Kết quả cho thấy mô men từ hóa bão hòa (Ms) của các mẫu vật liêu lại GO-Fe₃O₄ phụ thuộc mạnh vào tỉ lệ khối lượng m_{GO}:m_{Fe3O4}. Giá trị Ms của các mẫu FGO1, FGO2, FGO3 và hat sắt từ Fe_3O_4 lần lượt là ~3,7 emu/g, ~16,3 emu/g, ~35,1 emu/g và ~61,2 emu/g. Dễ dàng nhận thấy rằng giá tri Ms của các mẫu vật liêu lại GO-Fe₃O₄ tăng dần theo khối lượng hạt sắt từ trong mẫu và đều nhỏ hơn vật liệu Fe₃O₄. Điều này được giải thích là do hiệu ứng che chẳn của lớp phi từ GO trên mẫu vật liệu lai như đã được công bố trước đây. Hình ảnh thu hồi bằng từ trường ngoài của vật liệu lai FGO2 được trình bày trên hình chèn nhỏ

Hình 3.7. Kết quả đo VSM ở nhiệt độ phòng của hạt sắt từ Fe_3O_4 và các mẫu vật liệu lai giữa GO- Fe_3O_4 với tỷ lệ khối lượng m_{GO} : m_{Fe3O4} khác nhau: 1:1 (FGO1); 1:5 (FGO2); 1:10 (FGO3) được chế tạo bằng phương pháp đồng kết tủa

3.4. Thử nghiệm ứng dụng vật liệu nano tố hợp cấu trúc lai hóa GO-Fe₃O₄ để xử lý MB trong nước

3.4.1. Khảo sát khả năng hấp phụ MB theo khối lượng của vật liệu

Dễ dàng nhận thấy hiệu suất hấp phụ tăng nhanh khi tăng khối lượng hấp phụ từ 0,005 g đến 0,01 g, trong khi thời gian hấp phụ cân bằng giảm xuống rất nhanh từ 75 phút về 3 phút. Tuy nhiên các mẫu có khối lượng 0,02 g/100mL, 0,04 g/100mL cho thấy hiệu suất thay đổi không nhiều so với mẫu 0,01 g/100mL, trong khi thời gian hấp phụ cân bằng vẫn là 3 phút. Do đó chúng tôi chọn mẫu 0,01 g để thực hiện các nghiên cứu tiếp theo.

Hình 3.8. Kết quả khảo sát sự phụ thuộc hiệu suất hấp phụ MB vào khối lượng vật liệu FGO2 theo thời gian

3.4.2. Nghiên cứu động học hấp phụ MB của vật liệu

Kết quả cho thấy quá trình hấp phụ MB của vật liệu GO-Fe₃O₄ phù hợp với mô hình động học bậc hai. Các đường fit động học bậc hai cho quá trình hấp phụ MB theo thời gian của các mẫu FGO2 có khối lượng khác nhau được trình bày trên hình 3.10. Tính năng lượng hoạt hóa (Ea) của các mẫu có giá trị nhỏ hơn 24 kJ/mol, do đó hấp phụ giữa FGO2 và MB theo cơ chế hấp phụ vật lý.

Hình 3.10. Các đường fit động học bậc hai cho quá trình hấp phụ MB theo thời gian của các mẫu FGO2 với khối lượng khác nhau được chế tạo bằng phương pháp đồng kết tủa

2.4.3. Xây dựng đường đẳng nhiệt hấp phụ

Hình 3.11. Kết quả đường đẳng nhiệt Langmuir hấp phụ MB của mẫu GO- Fe_3O_4 (FGO2) tại nhiệt độ 25 °C, pH=7 và thời gian 3 phút

Hình 3.12. Kết quả đường đẳng nhiệt Freundlich hấp phụ MB của mẫu GO- Fe_3O_4 (FGO2) tại nhiệt độ 25 °C, pH=7 và thời gian 3 phút

Nhận xét: Với hệ số tương quan lớn ($\mathbb{R}^2 = 0,9975$) khi fit theo mô hình mô hình đẳng nhiệt Langmuir so với fit mô hình Freundlich ($\mathbb{R}^2=0,9453$), chứng tỏ các số liệu thực nghiệm phù hợp trong nghiên cứu này với mô hình hấp phụ đẳng nhiệt Langmuir. Tức là vật liệu bị hấp phụ MB xảy ra ở đơn lớp của vật liệu hấp phụ GO-Fe₃O₄. Dung lượng hấp phụ MB cực đại có giá trị **72,9 mg/g** và hiệu suất hấp phụ đạt **97,3 %** (ở 35 °C), trong khi thời gian hấp phụ ở trạng thái cân bằng rất ngắn (**khoảng ~3 phút**).

2.4.3. Khảo sát ảnh hưởng độ pH và nhiệt độ đến dung lượng và hiệu suất hấp phụ MB của vật liệu

Hình 3.13. (a) Kết quả ảnh hưởng của pH dung dịch đến dung lượng hấp phụ của mẫu FGO2 tại nhiệt độ 25 °C, thời gian 3 phút và (b) ảnh hưởng nhiệt độ dung dịch đến dung lượng hấp phụ của mẫu FGO2 tại pH=7, thời gian 3 phút

Kết quả trên hình 3.13a cho thấy dung lượng hấp phụ tăng dần theo pH. Khi pH thấp bề mặt của GO-Fe₃O₄ trở nên tích điện dương, các ion H⁺ trong môi trường sẽ cạnh tranh với MB để liên kết với nhóm carboxyl, hydroxyl trên GO và làm giảm dung lượng hấp phụ. Tuy nhiên khi pH tăng cao, bề mặt vật liệu tích điện âm, liên kết chặt chẽ với các cation MB thông qua các nhóm chức trên GO và làm tăng dung lượng hấp phụ. Hình 3.13b chỉ ra rằng dung lượng hấp phụ tăng nhanh và đạt giá trị bão hòa sau 3 phút. Giá trị hiệu suất hấp phụ cực đại tương ứng với nhiệt độ dung dịch 25 °C, 35 °C và 45 °C là 91,2, 97,3 và 97,3%. Dễ dàng nhận thấy hiệu suất hấp phụ MB tăng dần khi nhiệt độ dung dịch tăng từ 25 °C đến 35 °C và gần như không thay đổi ở nhiệt độ 45 °C. **3.4.4. So sánh đánh giá dung lượng hấp phụ MB của các vật liệu**

Thời gian hấp phụ cân bằng và dung lượng hấp phụ cực đại của các mẫu lần lượt là 35 phút, 33 mg/g (GO), 3 phút, 28 mg/g (FGO2) và 3 phút, 2 mg/g, (Fe₃O₄). Dễ dàng nhận thấy dung lượng hấp phụ cực đại của vật liệu lai GO-Fe₃O₄ có giá trị nhỏ hơn GO nhưng cao hơn vật liệu sắt từ Fe₃O₄ nhiều lần. Trong khi thời gian hấp phụ cân bằng của vật liệu lai GO-

Hình 3.14. Kết quả đo dung lượng hấp phụ theo thời gian của các hạt sắt từ

Fe₃O₄ nhỏ hơn nhiều lần (3 phút) so Fe_3O_4 , mẫu GO- Fe_3O_4 (FGO2) và GO tại với GO (55 phút). Fe_3O_4 (FGO2) và GO tại nhiệt độ 25 °C, pH=7

3.4.5. Cơ chế hấp phụ MB của vật liệu GO-Fe₃O₄

Trên các tấm GO luôn tồn tại các nhóm chức chứa ôxi như nhóm carboxyl (-COOH), cacbonyl (-C=O), epoxy (C-O-C) và nhóm hydroxyl (-OH). Quá trình đồng kết tủa và ủ nhiệt, các nhóm chức này sẽ bị khử một phần để tạo thành rGO như đã được công bố trước đây. Một số nhóm chức chưa bị khử có thể liên kết với các ion Fe. Sự kết hợp giữa các hạt sắt từ với GO để tạo thành vật liệu lai GO-Fe₃O₄ có thể theo hai xu hướng đó là: (i) Fe₃O₄ liên kết với nhóm chức này nhờ lực hút tĩnh điện hoặc/và (ii) Fe₃O₄ điền kẽ vào các vị trí nút khuyết trên các tấm GO.

Các nhóm chức chứa ôxi trên GO luôn giữ vai trò quan trọng như những ô hoạt hóa (active sites) trong quá trình hấp phụ MB. Các cation MB sẽ tương tác với các nhóm chức trên GO nhờ lực hút tĩnh điện [58]. Các phương trình mô tả sự hấp phụ MB trên tấm GO là [89]:

$$GO - COOH + MB^{+} \rightarrow GO - COO^{-} - MB^{+} + H^{+} \quad (3.3)$$

$$GO - OH + MB^{+} \rightarrow GO - O^{-} - MB^{+} + H^{+} \quad (3.4)$$

Hình 3.15. Mô hình giải thích cơ chế hình thành vật liệu lai GO-Fe₃O₄ chế tạo bằng phương pháp đồng kết tủa

$H_{C} \downarrow_{D_{1}} \downarrow_{D_{2}} \downarrow_{D_{2}$

Hình 3.16. Mô hình giải thích cơ chế hấp phụ của vật liệu lai GO-Fe₃O₄ chế tạo bằng phương pháp đồng kết tủa

3.5. Kết luận chương 3

Chúng tôi đã phát triển thành công công nghệ chế tạo vật liệu lai GO-Fe₃O₄ bằng phương pháp đồng kết tủa, trong đó các hạt sắt từ Fe₃O₄ được với kích thước ~10 nm gắn kết bền vững trên tấm GO. Kết quả dùng vật liệu lai GO-Fe₃O₄ thu được để xử lý MB trong nước cho thấy tuân theo động học hấp phụ bậc hai và mô hình đẳng nhiệt Langmuir. Dung lượng hấp phụ MB cực đại có giá trị **72,9 mg/g** và hiệu suất hấp phụ đạt **97,3 %** (ở 35 °C), trong khi thời gian hấp phụ ở trạng thái cân bằng rất ngắn (**khoảng ~3 phút**).

Bên cạnh đó ảnh hưởng của nhiệt độ và pH dung dịch đến quá trình hấp phụ cũng được chúng tôi khảo sát nghiên cứu chi tiết. Kết quả chứng tỏ dung lượng hấp phụ MB ở trạng thái cân bằng tăng dần theo pH dung dịch, trong khi nhiệt độ dung dịch có giá trị lớn hơn 35 °C không ảnh hưởng nhiều đến quá trình hấp phụ. Việc nghiên cứu so sánh khả năng hấp phụ MB của ba vật liệu GO, GO-Fe₃O₄ và Fe₃O₄ cho thấy dung lượng hấp phụ của GO có giá trị lớn nhất, các hạt sắt từ Fe_3O_4 có giá trị nhỏ nhất. Chúng tôi đã đưa ra cơ chế để giải thích quá trình hình thành vật liệu lai và hấp phụ MB của hai vật liệu GO và GO- Fe_3O_4 .

CHƯƠNG 4

NGHIÊN CỨU CHẾ TẠO, KHẢO SÁT TÍNH CHẤT CỦA VẬT LIỆU NANO TỔ HỢP CẦU TRÚC LAI HÓA GO-MnFe₂O₄ VÀ ỨNG DỤNG XỬ LÝ XANH METHYLEN, As(V) TRONG NƯỚC

4.1. Giới thiệu

4.2. Thực nghiệm chế tạo mẫu

4.2.1. Thiết bị và hóa chất

4.2.3. Quy trình nghiên cứu khả năng hấp phụ As(V) và MB trong nước

4.3. Hình thái, cấu trúc và tính chất của vật liệu nano tổ hợp cấu trúc lai hóa GO-MnFe₂O₄

4.3.1. Phân tích hình thái bề mặt sử dụng phép đo kính hiển vi điện tử truyền qua (TEM)

Kết quả cho thấy các tấm GO mỏng được hình thành sau quá trình chế tạo bằng phương pháp Hummer và các vật liệu MnFe₂O₄ có cấu trúc xốp, dạng hạt, có xu hương kết tụ lại với nhau. Hình 4.3c chỉ ra rằng tồn tại các "đám hạt" sắt từ MnFe₂O₄ với kích thước khác nhau được phân tán và đính trên tấm GO. Điều này chứng tỏ GO có khả năng ngăn cản sư kết tu của hat sắt từ trong suốt quá trình đồng kết tủa. Kết quả tính toán cho thấy khoảng cách giữa hai mặt tinh thể gần nhau có giá tri là 4,91 nm. So sánh với thẻ chuẩn XRD (d=0,491 nm tại mặt tinh thể (111)), chứng tỏ các "đám hạt" đính này chính là vật liệu MnFe₂O₄ (4.3d)

Hình 4.3. Ảnh TEM của tấm GO (a), các hạt sắt từ $MnFe_2O_4$ (b) và vật liệu lai GO- $MnFe_2O_4$ với nồng độ khối lượng GO là 30% chế tạo bằng phương pháp đồng kết tủa (c). Ảnh HRTEM tương ứng của mẫu $GO-MnFe_2O_4$

4.3.2. Phân tích cấu trúc vật liệu sử dụng phép đo nhiễu xạ tia X (XRD)

Hình 4.4a cho thấy giản đồ XRD của các hat sắt từ MnFe₂O₄ tồn tai các đỉnh nhiễu xa tại góc nhiễu xạ 2θ ~18,9°; 29,7°; 34,98°; 36,5°; 42,52°; 56,19°; 61,96° tương ứng với các mặt tinh thể (111), (220), (311), (222), (400), (511) và (440). Tất cả các đỉnh nhiễu xạ này đều đặt trưng cho vật liệu sắt từ MnFe₂O₄ với cấu trúc lập phương tâm khối (theo thẻ chuẩn số 74-2403). Giản đồ XRD của các mẫu vật liệu lai GOx%-MFO chỉ ra rằng ngoài các đỉnh nhiễu xạ đặc trưng cho MnFe₂O₄ chúng tôi không quan sát được pha lạ nào khác. Tuy nhiên cường đô của đỉnh nhiễu xa có xu hướng giảm dần khi tăng lượng GO trong mẫu (xem hình 4.5 (b-e)). Điều này có thể được giải thích là do hiệu ứng che chắn của GO trên bề mặt mẫu và khi lượng GO trong mẫu đủ lớn các đỉnh nhiễu xạ gần như không còn quan sát

Hình 4.4. Kết quả đo giản đồ nhiễu xạ tai X của mẫu sắt từ $MnFe_2O_4$ (a) và các mẫu vật liệu lai GO-MnFe_2O_4 với nồng độ khối lượng GO khác nhau: (b) 10%, (c) 20%, (d) 30%, (e) 50% được chế tạo bằng phương pháp đồng kết tủa

4.3.3. Phân tích các liên kết bên trong vật liệu bằng phổ hồng ngoại biến đổi Fourier (FTIR)

Chúng tôi quan sát sự thay đối cường độ các đỉnh hấp thụ đặc trưng cho liên kết của nhóm chức chứa ôxi và liên kết Fe-Mn-O của vật liệu MFO (xung quanh 550 cm⁻¹). Sự thay đổi cường đô đỉnh hấp thu đặc trưng cho liên kết của các nhóm chức chứa ôxi trong mẫu GOx%-MFO là bằng chứng cho thấy (i) các hat sắt từ MFO được đính trên tấm GO nhờ liên kết với nhóm chức này, (ii) hoặc/và tỷ lê khử các nhóm chức trên GO thành rGO là khác nhau giữa các mẫu trong suốt quá trình đồng kết tủa. Mặt khác cường độ đỉnh hập phu đặc trưng cho liên kết Fe-Mn–O thay đổi giữa MFO và GO-MFO chứng tỏ có sự tương tác manh giữa các hat MFO và các nhóm chức của GO. Kết quả FTIR một lần nữa cho thấy chúng tôi đã chế tao thành công vật liệu lai GO-MFO bao gồm các hạt sắt từ MFO đính trên bề mặt của các tấm GO thông qua lực hút tĩnh điện giữa cation MFO và nhóm chức trên GO.

Hình 4.5. Kết quả đo phổ FTIR của mẫu sắt từ $MnFe_2O_4$ (a) và các mẫu vật liệu lai GO- $MnFe_2O_4$ với nồng độ khối lượng GO khác nhau: (b) 10%, (c) 20%, (d) 30%, (e) 50% được chế tạo bằng phương pháp đồng kết tủa

4.3.4. Phân tích tính chất từ của vật liệu $MnFe_2O_4$ và GO- $MnFe_2O_4$ sử dụng phép đo từ kế mẫu rung (VSM)

Hình 4.6 là kết quả đo VSM tại nhiệt độ phòng của mẫu sắt từ MnFe₂O₄ (a) và các mẫu vật liệu lai GO-MnFe₂O₄ với nồng độ khối lượng GO khác nhau: (b) 10%, (c) 20%, (d) 30%, (e) 50% được chế tạo bằng phương pháp đồng kết tủa. Dễ dàng nhận thấy rằng Ms của tất cả các mẫu vật liệu lai GOx%-MFO đều nhỏ hơn so với mẫu MFO (19,8 emu/g). Và giá trị Ms của các vật liệu GOx%-MFO giảm dân theo sự tăng dân khối lượng GO trong mẫu. Điều này được giải thích là do hiệu ứng che chẳn/bao bọc trên bề mặt của lớp phi từ GO và sự che chắn/bao bọc này càng lớn khi nồng độ GO càng cao.

Hình 4.6. Kết quả đo VSM của mẫu sắt từ $MnFe_2O_4$ (a) và các mẫu vật liệu lai GO- $MnFe_2O_4$ với nồng độ khối lượng GO khác nhau: (b) 10%, (c) 20%, (d) 30%, (e) 50% được chế tạo bằng phương pháp đồng kết tủa

4.4. Thử nghiệm ứng dụng vật liệu nano tổ hợp cấu trúc lai hóa GO-MnFe₂O₄ để xử lý Methylen blue (MB) và Asen(V) trong nước 4.4.1. Khả năng hấp phụ MB của các loại vật liệu

4.4.1.1. Khảo sát hiệu suất hấp phụ MB của vật liệu GO, MFO và GO-MFO

Dễ dàng nhận thấy rằng hiệu suất hấp phụ MB của MFO thấp nhất (43,57%) và thời gian hấp phụ cân bằng ở 3 phút. Trong khi đó hiệu suất xử lý của MB của GO là 95,2% tại 85 phút và chưa bão hòa ở thời gian này. Tuy nhiên ở các mẫu GOx%-MFO chúng tôi thấy rằng hiệu suất xử lý MB luôn có giá trị lớn hơn mẫu MFO và có xu hướng tăng dần theo sự tăng khối lượng GO có trong mẫu. Điều thú vị ở đây là thời gian hấp phụ cân bằng thay đổi theo chiếu ngược lại, tức là nó giảm dần theo khối lượng GO có trong mẫu. Điều kiện tối ưu tìm ra có hiệu suất cao nhất (95,27%) và thời gian hấp phụ cân bằng ngắn nhất (~3 phút) là mẫu GO50%-MFO. Cơ chế phụ MB

Hình 4.7. Kết quả khảo sát hiệu suất hấp phụ MB theo thời gian của các mẫu GO, MFO và các mẫu GOx%-MFO theo thời gian

GO luôn tồn tại các nhóm chức chứa ôxi như như nhóm carboxyl (-COOH), cacbonyl (-C=O), epoxy (C-O-C) và nhóm hydroxyl (-OH). Các cation MB sẽ tương tác với các nhóm chức trên GO nhờ lực hút tĩnh điện và các phương trình mô tả sự tương tác này theo (4.2), (4.3).

 $GO - COOH + MB^{+} \rightarrow GO - COO^{-} - MB^{+} + H^{+} \quad (4.2)$ $GO - OH + MB^{+} \rightarrow GO - O^{-} - MB^{+} + H^{+} \quad (4.3)$ 4.4.1.2. Động học hấp phụ MB của vật liệu

Hình 4.8 trình bày các đường fit động học bậc hai cho quá trình hấp phụ MB theo thời gian của các mẫu GOx%-MFO. Kết quả cho thấy quá trình hấp phụ MB của các mẫu phù hợp với động học hấp phụ bậc hai (R² lớn). Tính năng lượng hoạt hóa của các mẫu cho thấy có giá trị khoảng ~16 kJ/mol, điều này chứng tỏ vật liệu MFO và GO-MFO hấp phụ MB theo cơ chế hấp phụ vật lý.

Hình 4.8. Các đường fìt động học bậc hai cho quá trình hấp phụ MB của các mẫu MFO và GOx%-MFO(x=10, 20, 30 và 50) theo thời gian

4.4.1.3. Xây dựng đường đẳng nhiệt Langmuir và Freundlich

Hình 4.9 trình bày kết quả xây dựng đường đẳng nhiệt Langmuir (a) và đẳng nhiệt Freundlich (b) hấp phụ MB của mẫu GO30%-MFO tại nhiệt độ 25 °C, pH=7 và thời gian 25 phút. Kết quả tìm ra phương trình biểu diễn cho đường đẳng nhiệt Langmuir, Freundlich có dạng như (4.1) và (4.2) với hệ số tương quan tương ứng là 0,97591 và 0,94082. Điều này chứng tỏ hấp phụ MB của vật liệu lai GO-MFO phù hợp hơn với mô hình Langmuir.

 $Y = 0,00564X + 0,00423 \qquad (4.1)$

 $Y = 0.92323X + 5.06663 \tag{4.2}$

Dựa vào phương trình (4.1) chúng tôi tính dung lượng hấp phụ MB cực đại của vật liệu GO30%-MFO là q_m =177,3 mg/g và hằng số Langmuir k_L =14,2, trong khi thời gian hấp phụ cân bằng tại 25 phút.

Hình 4.9. Kết quả xây dựng đường đẳng nhiệt Langmuir và đẳng nhiệt Freundlich hấp phụ MB của mẫu GO30%-MFO tại nhiệt độ 25 °C, pH=7 và thời gian 25 phút

4.4.2. Ứng dụng xử lý Asen(V) của các vật liệu

4.4.2.1. Khảo sát hiệu suất hấp phụ As(V) của các vật liệu theo thời gian

Chúng tôi quan sát thấy rằng hiệu suất hấp phụ As(V) của các mẫu GO-MFO phu thuộc rất manh vào lượng GO có trong mẫu. Các giá trị này đầu tiên tăng lên, sau đó giảm dần khi lượng GO trong mẫu tăng từ 10% đến 50%. Giá trị hiệu suất lớn nhất ứng với mẫu GO20%-MFO (~99,91%). Trong khi đó thời gian đat trang thái cân bằng có xu hướng tăng dần trong các mẫu có lương GO lớn. Kết quả này chứng tỏ bằng cách thay đổi tỷ lệ khối lượng giữa GO và MFO có thể điều khiển hiệu suất/dung lượng hấp phụ As(V) và thời gian hấp phu cân bằng. Trong nghiên cứu này chúng tôi đã tìm được điều kiên tối ưu của vật liêu cho khả năng hấp phụ As(V) tốt nhất là mẫu GO20%-MFO. Cơ chế hấp phụ As

Hình 4.10. Kết quả hiệu suất hấp phụ Asen theo thời gian của mẫu MFO và GOx%-MFO (x=10, 20, 30 và 50) được chế tạo bằng phương pháp đồng kết tủa.

$MFO-OH_2^+ + H_2AsO_4^- \rightarrow MFO-OH_2^+ - H_2AsO_4^-$	(4.5)
$\text{GO-COOH}_2^+ + \text{H}_2\text{AsO}_4^- \rightarrow \text{GO-COOH}_2^+ \text{H}_2\text{AsO}_4^-$	(4.6)
$\text{GO-OH}_2^+ + \text{H}_2\text{AsO}_4^- \rightarrow \text{GO-OH}_2^+ - \text{H}_2\text{AsO}_4^-$	(4.7)

2.4.2.2. Động học hấp phụ As(V) của các vật liệu

Dễ dàng nhận thấy hệ số tương quan (\mathbb{R}^2) fit theo mô hình động học bậc hai luôn lớn hơn 0,99 cho thấy quá trình hấp phụ As của vật liệu MFO và GOx%-MFO phù hợp tốt với mô hình động học bậc hai. Các đường fit động học bậc hai cho quá trình hấp phụ As theo thời gian của các mẫu được trình bày trên hình 4.11. Để hiểu biết cơ chế hấp phụ chúng tôi tính năng lượng hoạt hóa (\mathbb{E}_a) của các mẫu thực nghiệm này. Kết quả cho thấy \mathbb{E}_a của tất cả các mẫu có giá trị nhỏ hơn 25 kJ/mol, điều này chứng tỏ vật liệu GO-MFO hấp phụ As

Hình 4.11. Các đường fit động học bậc hai cho quá trình hấp phụ MB theo thời gian của các mẫu GOx%-MFO(x=10, 20, 30 và 50) chế tạo bằng phương pháp đồng kết tủa

theo cơ chế hấp phụ vật lý. 4.4.2.3. Xây dựng đường đẳng nhiệt Langmuir và Freundlich

Từ kết quả thu được ở bảng 4.8 chúng tôi xây dựng đồ thị liên hệ giữa C_e/q_e (trục tung) và C_e (trục hoành) để xác định đường đẳng nhiệt Langmuir trình bày trên hình 4.12a. Từ đó xác định được phương trình đường đẳng nhiệt Langmuir như (4.8). Tương tự xây dựng đồ thị liên hệ giữa ln(q_e) và ln(C_e) để xác định đường đẳng nhiệt Freundlich như hình 4.12b và phương trình tương ứng (4.9).

 $Y = 0,00416 X + 0,0185 \quad (4.5)$

Y = 0,52175 X + 5,91541 (4.6)

Dựa vào phương trình (4.5) chúng tôi xác định được dung lượng hấp phụ cực đại q_m (mg/g) và hằng số Langmuir (k₁). Kết quả tính toán cho thấy dung lượng hấp phụ cực đai của vật liêu GO20%-MFO đạt giá **q**_m = 240.4(mg/g)và tri k_I=0.00416 trong khi hệ số tương quan $R^2=0.9788$. Tương tự xác định hằng số hấp phụ Freundlich k_f và n có giá tri lần lượt là 123,46 và 1,21 với hê số tương quan $R^2=0.9888$ trên cơ sở phương trình (4.6). Các kết quả này chứng tỏ hấp phụ As của vật liệu GO-MFO đều phù hợp tốt đằng với hai mô hình nhiêt Langmuir và Freundlich.

4.5. Kết luận chương 4

Chúng tôi đã xây dựng thành công quy trình công nghệ để chế tạo vật liệu nano tổ hợp GO-MFO bằng phương pháp đồng kết tủa. Kết quả cho thấy các hạt MFO với kích thước cỡ ~ 12-15 nm gắn kết chặt chẽ trên các tấm GO. Vật liệu lai GO-MFO có hiệu quả xử MB và As tốt hơn so với các vật liệu đứng riêng lẻ GO, MFO. Kết quả còn cho thấy hiệu suất và dung lượng hấp phụ MB và As của vật liệu lai GO-MFO phụ thuộc rất mạnh vào khối lượng GO có trong mẫu. Nghiên cứu động học hấp phụ chứng tỏ vật liệu hấp phụ MB tuân theo mô hình động học bậc hai và đẳng nhiệt Langmuir, trong khi đó hấp phụ As(V) phù hợp

Hình 4.12. Kết quả xây dựng đường đẳng nhiệt Langmuir và đẳng nhiệt Freundlich hấp phụ As của mẫu GO20%-MFO tại nhiệt độ 25 °C, pH=1-2 và thời gian cân bằng 20 phút

với động học bậc hai và tuân theo cả hai mô hình đẳng nhiệt Langmuir và Freundlich.

Chúng tôi đã tìm ra điều kiện tối ưu để xử lý MB tốt nhất là mẫu GO30%-MnFe₂O₄, dung lượng hấp phụ cực đại ~**173,3** mg/g tại thời điểm bão hòa ~**25** phút, trong khi xử lý As(V) là mẫu GO20%-MnFe₂O₄ với dung lượng hấp phụ cực đại lên đến ~**240,4** mg/g tại thời điểm bão hòa ~**20 phút**.

KẾT LUẬN

1. Đã phát triển thành công quy trình công nghệ chế tạo vật liệu nano tổ hợp $Fe_3O_4@C$ cấu trúc lõi-vỏ với đường kính hạt của lớp lõi Fe_3O_4 cỡ ~16-20 nm bằng phương pháp 2 bước: đồng kết tủa và thủy nhiệt và thử nghiệm ứng dụng trong xử lý As(V) trong nước. Kết quả cho thấy vật liệu nano tổ hợp cấu trúc lõi-vỏ $Fe_3O_4@C$ có khả năng xử lý As(V) tốt hơn các hạt sắt từ Fe_3O_4 đơn lẻ. Và hiệu suất hấp phụ As(V) của vật liệu nano tổ hợp cấu trúc lõi- vỏ phụ thuộc mạnh vào nồng độ các bon có trong mẫu (tỷ lệ khối lượng glucose). Điều kiện thực nghiệm tối ưu được tìm ra cho hiệu suất hấp phụ As(V) tốt nhất (~93,2% tại thời điểm ~105 phút) là mẫu có tỉ lệ khối lượng giữa Fe_3O_4 và glucose là 1:2,5. Kết quả còn cho thấy vật liệu nano tổ hợp cấu trúc lõi-vỏ hấp phụ As(V) (tuân theo mô hình động học bậc hai và mô hình đẳng nhiệt Langmuir, dung lượng hấp phụ cực đại đạt ~20,08 mg/g, tại thời điểm hấp phụ cân bằng~105 phút.

2. Đã xây dựng được quy trình công nghệ chế tạo vật liệu nano tổ hợp cấu trúc lai hóa GO-Fe₃O₄ bằng phương pháp đồng kết tủa biến đổi và thử nghiệm ứng dụng trong xử lý nhanh MB trong nước. Kết quả cho thấy các hạt sắt từ Fe₃O₄ với kích thước ~10 nm được gắn kết bền vững trên tấm GO. Hiệu suất hấp phụ MB phụ thuộc mạnh vào tỷ lệ khối lượng GO-Fe₃O₄, chúng tôi tìm ra khối lượng tối ưu trong nghiên cứu này là 0,01 g/100L. Kết quả cũng chỉ ra rằng hiệu suất hấp phụ MB của Fe₃O₄<GO-Fe₃O₄<GO. Vật liệu nano tổ hợp cấu trúc lai hóa hấp phụ MB tuân theo mô hình động học bậc hai và đẳng nhiệt Langmuir, dung lượng hấp phụ cực đại ~**72,9 mg/g**, trong khi thời gian hấp phụ ở trạng thái cân bằng rất ngắn (**khoảng ~3 phút**). Đã đưa ra cơ chế để giải thích quá trình hình thành vật liệu nano tổ hợp cấu trúc lai hóa và cơ chế hấp phụ MB của hai vật liệu GO và GO-Fe₃O₄.

3. Đã phát triển được quy trình chế tạo vật liệu nano tổng hợp GO-MnFe₂O₄ cấu trúc lai hóa bằng phương pháp đồng kết tủa biến đổi và thử nghiệm ứng dụng trong xử lý nhanh và hiệu quả đối với cả MB, As(V) ô nhiễm trong nước. Kết quả chỉ ra rằng vật liệu nano tổ hợp cấu trúc lai hóa GO-MnFe₂O₄ có khả năng xử lý MB và As(V) tốt hơn so với GO, MnFe₂O₄ và phụ thuộc mạnh vào khối lượng GO có trong mẫu.

- Điều kiện tối ưu cho hiệu suất hấp phụ MB tốt nhất là mẫu có GO30%-MnFe₂O₄ và hấp phụ MB tuân theo mô hình động học bậc hai và đẳng nhiệt Langmuir, dung lượng hấp phụ cực đại ~**177,3mg/g**, tại thời điểm bão hòa ~**25 phút**.

- Trong khi đó, hấp phụ As(V) tốt nhất là mẫu GO20%-MnFe₂O₄, vật liệu hấp phụ phù hợp với động học bậc hai và tuân theo cả hai mô hình đẳng nhiệt Langmuir và Freundlich. Dung lượng hấp phụ As(V) cực đại \sim 240,4 mg/g tại thời gian bão hòa 20 phút.